Mitmeaastaste kohustuste võtmine

Käesolev juhis selgitab **riigieelarve seaduse § 60 lõigete 4–6** rakendamist mitmeaastaste rahaliste kohustuste võtmisel.

Riigieelarvesse planeeritakse vahendid, mida riik eelarveaastal plaanib vahendada ja kasutada (RES § 26 lg 1). See tähendab, et iga-aastasesse eelarvesse ei planeerita rohkem, kui sellel eelarveaastal plaanitakse tekkepõhiselt vahendada ja kasutada. Ka kohustusi saaks sellisel juhul võtta ainult samaks eelarveaastaks ja ainult juhul, kui nende täitmiseks on vahendid riigieelarves ette nähtud (RES § 60 lõige 1).

Riigiasutuse põhitegevuse mõistlikumaks ja säästlikumaks juhtimiseks on RES-is ette nähtud võimalus võtta kohustusi ka eelseisvateks aastateks, mille kohta riigieelarvet ei ole veel koostatud. RES § 60 lõiked 4–6 reguleerivad mitmeaastaste õiguslikult siduvate rahaliste kohustuste võtmist ja nende mahtu, et tulevaste aastate eelarved ei oleks ülemäära ette seotud.

RES § 60 lõike 4 alusel võib minister lubada ministeeriumi valitsemisala riigiasutustel võtta rahalisi kohustusi ka tulevaste eelarveaastate jaoks, kui ühelgi eelseisval eelarveaastal ei ületa nende ministeeriumi valitsemisala täidetavate rahaliste kohustuste maht 50 protsenti ministeeriumi valitsemisala vastava eelseisva eelarveaasta rahastamiskava piirmääraga vahenditest.

„Minister võib lubada võtta“ tähendab, et minister jaotab ja piirab riigieelarve seaduses sätestatud ulatuses valitsemisala asutuste õigusi võtta mitmeaastaseid rahalisi kohustusi. Näiteks, võib minister jaotada eelarve liigendamise käskkirjaga (või muul viisil) pikaajaliste kohustuste võtmise piirmäära oma valitsemisala sees vastavalt valitsemisala asutuste vajadustele.

- **Rahaline kohustus**

Rahaline kohustus on ministri või riigiasutuse juhi poolt sõlmitud lepingust või muust õiguslikult siduvast haldus- või lepingulisest otsusest tulenev kohustus, mis seob järgmiste aastate eelarveid. Näiteks rendi- või teenuslepingud, IT- või hooldus- või litsentsilepingud, toetuste andmisega seotud lepingud ja muud toetuse kasutamise tingimustega siduvad otsused, põhivara ostuks/tellimiseks sõlmitud lepingud, hankelepingud (v.a raamlepingud), töövõtu-, käsundus- ja muu teenuse osutamise lepingud, liikmemaksud (kui liikmelisus tuleneb siduvast mitmeaastasest lepingulisest kohustusest, mis määrab maksete mahu ja kestuse).

Rahalisteks kohustusteks ei loeta üldjuhul rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksusid (liikmelisus on Riigikogu otsustatud, puudub ette määratud maksete maht ja kestus), töö- või teenistussuhtest tulenevaid järgmiste aastate tööjõukulusid ja potentsiaalseid kohustusi (näiteks garantiid, käendused, tagatised).

Kui mitmeaastases lepingus on ette nähtud selle katkestamine või lõpetamine rahaliste sanktsioonideta, siis neid lepinguid ei arvestata rahaliste kohustuste hulka, mis seovad tulevaste aastate eelarveid.

Rahalisi kohustusi ei teki eelarvest, taotlusvooru avamisest, toetuse (tingimuse) määrusest, hanke väljakuulutamisest ja poliitilisest otsusest. Kuid need võivad olla eeltingimused või eelotsused rahaliste kohustuste hilisemaks võtmiseks.

Dokument	Kas tekib rahaline kohustus?
Eelarve	Ei
Taotlusvooru avamine	Ei
Määrus toetuse tingimustega	Ei
Hanke väljakuulutamine	Ei
Poliitiline (valitsuse) otsus	Ei

Riigieelarve arvestuslike vahendite (seadustest tulenevad kohustused) ja välisvahenditega seotud rahalised kohustused ei kuulu samuti arvestusse.

Valitsemisala kohustuste mahtu hinnatakse tervikuna, arvestades kõiki juhise kohaselt arvestusse kuuluvaid varasemalt võetud ning kavandatavaid rahalisi kohustusi, mille täitmine ulatub järgnevatesse aastatesse.

- **Kohustuste võtmise piirmäära arvutamine**

Rahaliste kohustuste võtmise piirmääraks on 50% ministeeriumi valitsemisala vastava eelseisva eelarveaasta rahastamiskava piirmääraga vahenditest.

Iga tuleva aasta eelarves ei tohi varem võetud kohustuste täitmine olla suurem kui 50% selle aasta rahastamiskava piirmääraga vahendite mahust.

Näiteks. 2026. aastal kohustusi võttes tuleb arvutada kohustuse täitmise tuleviku eelarveaasta piirmääraga vahendite summast 50%, võttes aluseks kinnitatud eelarvestrateegia (2026-2029).

	2027	2028	2029	2030 ja edasi =2029
Valitsemisala piirmääraga vahendid (mln eurot)	138	128	127,6	127,6
Valitsemisala piirmääraga vahenditest 50% (mln eurot)	69	64	63,8	63,8
Riigiasutuste juba sõlmitud mitmeaastased lepingud (mln eurot)	60	45	45	45
Riigiasutuste 2026.a uued võimalikud sõlmitavad lepingud, mis seovad järgmiste aastate eelarveid (mln eurot)	9	19	18,8	18,8

Kui kohustusi võetakse eelarvestrateegia perioodist (4 aastat) pikemaks ajaks, siis lähtutakse 50% piirmäära seadmisel eelarvestrateegia viimasest aastast.

Kui kohustuste summa ületab seaduses ministrile lubatud kohustuse võtmise piirmäära, siis ei tohi minister või riigiasutuse juht lepingut tulevaseks kohustuseks sõlmida.

RES § 60 lõike 6 järgi lähtuvad põhiseaduslikud institutsioonid eelseisvateks eelarveaastateks rahaliste kohustuste võtmisel § 60 lõikest 4 ja selle tõlgendusest.

- **Tulevasteks aastateks kohustuste võtmine Vabariigi Valitsuse loal**

RES § 60 lõige 5 võimaldab küsida valitsuselt luba ning tõsta võetavate kohustuste maht 80%-ni. Kui kohustuse võtmine on vajalik, siis tuleb vastav taotlus esitada Rahandusministeeriumi kaudu Vabariigi Valitsusele. Rahandusminister koondab taotluse ja vajalikud materjalid ning esitab need Vabariigi Valitsusele otsustamiseks.

Vabariigi Valitsuses otsustamiseks esitatakse korralduse eelnõu, kus on toodud kohustuse võtmise lühike sisukokkuvõte, summad aastate kohta. Korraldusele lisatakse juurde seletuskiri koos selgituste ja põhjendusega, miks kohustust on vaja võtta, kui pikaks ajaks ja miks just sellises määras. Vajadusel võib valitsemisala lisada materjalile muid dokumente või nende kavandeid (nt lepinguprojekt).

- **Tulevasteks aastateks kohustuste võtmine Riigikogu loal**

Kui valitsemisala soovib võtta kohustusi, mis ületaks Vabariigi Valitsusele lubatud rahaliste kohustuste võtmise maksimaalset määra, tuleb selliste rahaliste kohustuste võtmine planeerida riigieelarves analoogselt RES § 60 lõikele 3.

Selleks esitab valitsemisala Rahandusministeeriumile RES-RE protsessis või aastase RE muutmisel tekstiparagrahvi projekti koos selgitusega, milles on toodud:

1. kohustuse võtmise eesmärk ja sisu;

2. võetava kohustuse suurus, ühel eelarveaastal tasumisele kuuluvate maksete suuruse ja maksete suuruse muutmise tingimused;

3. võetava kohustuse tähtaeg;

4. muud olulised tehingu tingimused.

Kontakt: Rahandusministeerium, eelarvearenduste osakond, sille.preimer@fin.ee

Viimati uuendatud 13.08.2026